

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیشرفت نوین اقتصادی و اجتماعی: دانش بنیان

دکتر محمدرضا حمیدی زاده

استاد دانشگاه شهید بهشتی

سرشناسنامه
عنوان و نام پدید آور : حمیدی زاده، محمدرضا، ۱۳۳۵
مشخصات نشر : پیشرفت نوین اقتصادی و اجتماعی: دانش بنیان/ نویسنده: دکتر محمدرضا حمیدی زاده
مشخصات ظاهری : تهران: ترمه، ۱۴۰۰.
شابک : ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۹۴۱-۵ : ۳۵۲ص. جدول
وضعیت فهرست نویسی : فیپا
موضوع : پیشرفت-- رشد اقتصادی
موضوع : اقتصاد دانش بنیان
شماره کتابشناسی ملی : ۸۵۱۴۶۸۶

- ◆ نام کتاب: ..... پیشرفت نوین اقتصادی و اجتماعی: دانش بنیان
- ◆ نویسنده: ..... دکتر محمدرضا حمیدی زاده
- ◆ صفحه آرای: ..... انتشارات ترمه
- ◆ طراح جلد: ..... انتشارات ترمه
- ◆ نوبت چاپ: ..... اول ۱۴۰۰
- ◆ ناشر: ..... انتشارات ترمه
- ◆ تیراژ: ..... ۵۰۰ نسخه
- ◆ چاپ و صحافی: ..... دلارام
- ◆ قیمت: ..... ۸۰۰,۰۰۰ ریال
- ◆ شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۹۷۸-۹۴۱-۵

دفتر فروش انتشارات ترمه و مرکز فروش شهرستانها: تهران- خ انقلاب- خ ۱۲ فروردین- پلاک ۲۸۶، طبقه همکف

تلفن: ۶۶۴۱۷۳۴۶-۶۶۹۶۳۰۱

فاکس: ۶۶۴۹۶۶۲۸

برای اطلاع از نحوه خرید اینترنتی انتشارات ترمه به وبسایت ما به آدرس زیر مراجعه فرمایید.

termeh_pub@yahoo.com

www.termehbook.com

بباید به حقوق دیگران احترام بگذاریم

دوست عزیز، این کتاب حاصل دسترنج چندین ساله مؤلف، مترجم و ناشر آن است. تکثیر و فروش آن به هر شکلی بدون اجازه از پدیدآورنده کاری غیراخلاقی، غیرقانونی و غیرشرعی است. نتیجه این عمل نادرست موجب رواج بی‌اعتمادی در جامعه و بروز بی‌آمدهای ناگوار در زندگی و محیطی ناسالم برای خود و فرزندانمان می‌گردد.

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کل یا جزء، به هر صورت
[چاپ، کپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی] بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است

پیشگفتار

اکثر مردم این سرزمین انتظار دارند ثمره تلاش‌های کشورشان، پیشرفت فوق‌العاده، سالم، با کیفیت عالی، در فضای مطبوع و امکانات بی‌نظیر باشد؛ این حق طبیعی این مردم است، البته آن را می‌توان به مثابه ساختمانی در نظر گرفت که با بهای بسیار بالا خریداری کرده اما زمانی که در آن ساکن می‌شوند کیفیت مورد انتظار خود را در آن نمی‌بینند؛ نواقص ساختمان یکی بعد از بعد از دیگری نمایان می‌شود، خریداران این ساختمان بشدت ناراحت شده و به سازنده آن ناسزا می‌گویند و از او با تمام عصبانیت می‌خواهند تا نواقص را با جدیت برطرف کند. آیا نمی‌توان از این مسئله مبتلابه بسیار رایج جامعه، درس‌آموزی کرد؟ پیشرفت انسانی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی و حتی روابط انسانی مردمان خود را مانند آن ساختمان دید که نیاز دارد با تدبیر، تخصص، مصالح و نقشه عالی، بدون عیب، با دلسوزی و حسن توجه، و رعایت منافع راهبردی ساخته و تحویل داده شود. چگونه است که اگر روابط انسانی جامعه در سطح ممتاز، با حسن اعتماد، احترام و دلسوزی همراه با معرفت، عقلانیت و مدبرانه نباشد، ساختمان پیشرفت همه‌جانبه کشور، متعالی باشد!!! اگر در بعضی از جنبه‌های درایت، بصیرت و تخصص مردم و روابط میان آنها، ناتوانی، نقص و ضعف دیده می‌شود نمی‌توان انتظار داشت تولیدات و دستاوردهای تمامی بخش‌های نیازمند پیشرفت کشور، پاک، بدون ایراد و ممتاز باشد. مسیر توسعه فراگیر و یکپارچه کشور از دالان راهبری، تردد و تلاش انسان‌های متعالی، دلسوز و عقلانی می‌گذرد. اگر کشور را به یک خانواده بزرگ تشبیه کرد که پدر خانواده شبانه‌روز تلاش می‌کند تا بهترین‌ها را برای اعضای خانواده خود فراهم کند؛ پس چرا تولیدکنندگان صنعتی، بازرگانان داخلی و خارجی، این چنین سختی‌ها، دلسوزی‌ها و فداکاری‌های پدرانه خود را برای خانواده بزرگ کشور مبذول نمی‌دارند؟! جز این است که می‌توان اظهار داشت آنان هنوز به این بلوغ فکری و عقلانیت نرسیده‌اند تا دقیقاً همانند آن پدر دلسوز و فداکار با تمام اراده و تدبیر در پی سعادت خانواده خود باشند یا اینکه آنها را باید نادان به مصالح خانواده خود معرفی کرد!؟

بله خوانندگان ارجمند، هدف این کتاب و نشر آن، برای دستیابی به توسعه انسانی و اجتماعی مطلوب به گونه‌ای است تا بر ساخت زیربناهای پیشرفت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جامعه و تعالی انسانی ایفای نقش کند و سهمیم باشد؛ بنابراین، ارتقای توانمندی‌ها و مهارت‌های منابع انسانی

زیربنای تمامی انتظارات از پیشرفت‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی در سطح ملی، حتی سازمانی و خانوادگی است.

اگر توسعه ارزش‌ها، هدف راهبردی و بلندمدت نباشد، لزومی به تربیت نیروی انسانی متخصص و تحصیل کرده نیست. راهبردهای توسعه ارزش‌ها، توجیه‌کننده رویکرد توجه به ابعاد، سطوح و سازوکارهای پرورش نیروهای انسانی است. انطباق و همسویی راهبردهای توسعه ارزش‌ها از انواع راهبردهای در سطوح ملی، بخشی و حتی سازمانی توسعه اقتصادی نشأت می‌گیرد؛ لذا ضروری است به همه ابعاد و سازوکارهای ارتباط مثبت میان سرمایه‌های فکری و عملکرد توسعه ارزش‌های منابع انسانی برای خانواده‌ها، سازمان‌ها، جامعه و کشور توجه وافر با درایت و تعالی تفکر و تدبیر داشت و بر این نکته واقف بود که زیربنای دستیابی به توسعه ارزش‌های پایدار، دستیابی به مزیت‌های دانشی تولید بر پایه شایستگی‌ها، قابلیت‌ها، توانمندی‌ها و مهارت‌های فکری و یدی است که لازم است به‌طور مستمر مهارت‌های آنها به‌نگام شود تا برنامه‌ها و اجرای آنها بدون عیب و ایراد باشند.

محمد رضا حمیدی زاده

دانشگاه شهید بهشتی

فهرست مطالب

بخش اول: پیشرفت اقتصادی

فصل اول. پیشرفت اقتصادی: مفاهیم و شاخص‌ها

مقدمه	۳
تعریف پیشرفت اقتصادی	۴
نظریه پیشرفت اقتصادی و امکانات تولید	۶
اندازه‌گیری پیشرفت	۸
توزیع درآمد و رفاه ملی	۱۴
مقایسه پیشرفت اقتصادی کشورها	۲۰
مطالعات موردی	۲۴
سؤال برای بحث	۲۷

فصل دوم. نظریه‌های عمومی پیشرفت

مقدمه	۲۹
حلقه پیشرفت نکردن	۲۹
نظریه پیشرفت نکردن	۳۱
نظریه اقتصاد دوگانه	۳۳
نظریه‌های پیشرفت	۳۸
سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی	۴۳
پیشرفت اقتصادی	۴۵
مراحل پیشرفت	۴۹
مدل انباشتگی منابع مالی و سرمایه‌گذاری	۵۲
سؤال برای بحث	۵۸

فصل سوم. اقتصاد دانش پایه و پیشرفت پایدار

مقدمه	۵۹
-------------	----

۵۹	دانش و مدیریت دانش
۶۰	دانش برای پیشرفت
۶۱	چارچوب اقتصاد دانش و دانایی محور
۶۴	هدفها
۶۴	پیشرفت پایدار
۶۵	چشم اندازهای توسعه پایدار
۶۹	اهداف پیشرفت پایدار
۶۹	سیاست‌های پیشرفت پایدار
۷۲	راهکارهای اجرایی
۷۵	سؤال برای بحث

بخش دوم: توسعه تفکر، آگاهی و فهم

فصل چهارم. توسعه تفکر و مهارت‌های اندیشیدن

۷۹	مقدمه
۷۹	چیستی تفکر
۸۱	تفکر و مغز
۸۵	نظریه و معماری تفکر
۹۰	شیوه‌های توانمندسازی تفکر
۹۱	ارتقای تفکر
۹۴	یادگیری و تفکر
۹۵	نقد و مهارت
۹۶	تفکر هوشمندانه
۹۷	سازوکار توسعه و موانع تفکر
۹۸	تقویت تفکر
۱۰۰	راهبردها و چالش‌ها
۱۰۵	رهیافت
۱۰۷	سؤال برای بحث

فصل پنجم. توسعه آگاهی، فهم و درک

مقدمه	۱۰۹
آگاهی: مفهوم و سازوکار	۱۰۹
چالش‌های کسب آگاهی	۱۱۰
زمان و آگاهی	۱۱۳
عناصر زمان شناسی	۱۱۴
نظریه فهم و درک	۱۱۶
هوش	۱۱۷
اندازه‌گیری هوش	۱۱۸
رشد شخصیت و رشد هوش	۱۲۰
رویکرد پردازش اطلاعات	۱۲۲
یادگیری سلسله مراتبی	۱۲۳
نظریه هوش‌های چندگانه	۱۲۵
انواع هوش	۱۲۵
سؤال برای بحث	۱۲۷

فصل ششم. اندیشیدن دانشی

مقدمه	۱۲۹
اندیشه‌گرایی دانشی	۱۲۹
اصول سیستمی	۱۳۲
هویت‌های دانشی	۱۳۵
انواع نقشه‌های دانش	۱۳۶
فراهم‌آوری دانش و نقشه‌های دانش	۱۳۸
چرخه حیات	۱۳۸
خرد و اندیشیدن	۱۳۹
بصیرت و اندیشیدن	۱۴۲
ساختار و کارکردهای دانشی	۱۴۸
مهندس و معماری	۱۵۱
سؤال برای بحث	۱۵۴

بخش سوم: پیشرفت، زمان و آینده شناختی

فصل هفتم. زمان و پیشرفت

مقدمه	۱۵۹
پیشرفت: امتداد زمان	۱۵۹
مفاهیم و تعاریف زمان	۱۶۰
ماهیت دایره‌ای و خطی بودن زمان	۱۶۱
مسائل اساسی مفهوم زمان	۱۶۳
وجود و زمان	۱۶۳
زمان مطلق و زمان نسبی	۱۶۴
نظریه زمان	۱۶۷
سؤال برای بحث	۱۷۳

فصل هشتم. آینده‌شناختی پیشرفت

مقدمه	۱۷۵
ادراک آینده	۱۷۵
تفکر درباره آینده	۱۷۷
زمان و آینده	۱۷۹
نظریه آینده	۱۸۰
اصول و فنون آینده پژوهی	۱۸۱
رویکردها و پیش‌فرض‌های آینده پژوهی	۱۸۴
آموزه‌های کلیدی آینده‌پژوهی	۱۸۶
خصیصه ذهن‌های آینده‌گرا	۱۸۶
تحولات و مدل‌فزا	۱۸۷
نااطمینانی	۱۹۰
منابع نااطمینانی	۱۹۱
چالش‌های فقدان قطعیت	۱۹۱
پدیده‌های ناقطعی	۱۹۳
آینده‌شناختی و سیاست‌گذاری پیشرفت	۱۹۵
سؤال برای بحث	۱۹۶

بخش چهارم. محیط، خردورزی و فرهنگ

فصل نهم: محیط‌شناسی پیشرفت و یادگیری محیطی

مقدمه	۱۹۹
محیط	۲۰۰
محیط با برنامه و بدون برنامه	۲۰۴
محیط با ساختار و بدون ساختار	۲۰۶
محیط ادراکی و عقلانی	۲۰۷
محیط مستقل و وابسته	۲۰۸
محیط پایا و ناپایا	۲۰۸
محیط و نااطمینانی	۲۰۹
ستون تقاضا: چالش‌های تصمیم‌گیری	۲۱۲
ستون عرضه: چالش‌های قابلیت‌ها	۲۱۳
محیط و مسئله‌شناختی	۲۱۶
سازدهای محیطی	۲۱۸
مسائل راهبردی	۲۲۱
رویکرد تصویر - تلفیق تعامل محیطی	۲۲۲
تحول مسائل راهبردی	۲۲۵
یادگیری از محیط	۲۲۶
سؤال برای بحث	۲۲۹

فصل دهم. خردورزی، نوآوری و یادگیری

مقدمه	۲۳۱
نظریه خرد	۲۳۳
راهبردهای توسعه خردورزی	۲۳۴
مدیریت نوآوری و مهارت‌آفرینی	۲۴۳
توانمندی‌های تولید، تسهیم، نشر و انتقال خرد	۲۴۴
بنیان‌های یادگیری اجتماعی	۲۴۵
قوانین یادگیری	۲۴۷

۲۵۱	..... رهیافت‌ها
۲۵۲	..... سؤال برای بحث

فصل یازدهم. بنیان‌ها

۲۵۳	..... مقدمه
۲۵۳	..... خرد، بصیرت و دانش
۲۵۸	..... بنیان‌های ارتقاء
۲۵۹	..... مولدهای دانشی
۲۶۲	..... دانش نهان و خرد
۲۶۴	..... هوش
۲۶۴	..... معیارهای سنجش خرد
۲۶۶	..... سؤال برای بحث

فصل دوازدهم. فرهنگ و پیشرفت انسانی

۲۶۷	..... مقدمه
۲۶۷	..... فرهنگ
۲۶۸	..... پیشرفت انسانی
۲۶۹	..... توسعه توانمندی‌ها
۲۷۱	..... توسعه مهارت‌ها
۲۷۲	..... توسعه ارزش‌ها و عقل
۲۷۸	..... چالش‌ها
۲۸۰	..... سؤال برای بحث
۲۸۱	..... نمایه

فصل سیزدهم. سناریوهای آینده: واقعیت‌های جدید و آمادگی‌های امروز

۲۸۱	..... مقدمه
۲۸۲	..... سناریوهای آینده
۲۹۴	..... آینده‌نگاری
۲۹۵	..... اصول و فروض
۲۹۶	..... پیش‌فرض‌ها و رویکردها

۲۹۹.....	الگوها و آموزه‌ها .....
۳۰۲.....	سوال برای بحث .....

فصل چهاردهم. دانایی و یقین: نظریه دی

۳۰۳.....	مقدمه .....
۳۰۴.....	دانش و دانایی .....
۳۰۹.....	نظریه دی .....
۳۱۴.....	دانایی و یقین .....
۳۱۶.....	دانا و نادان .....
۳۱۷.....	گل چینی دانا .....
۳۱۸.....	سوال برای بحث .....
۳۱۹.....	فهرست نمایه .....
۳۳۵.....	منابع .....

